

קטע חדש מספר 'המספיק לעובדי השם' לר' אברהם בן הרמב"ם

לפנינו קטע קצר של חמשה וחצי עמודים בני 26 שורות כל אחד בכתיבה יפה מזרחית בינונית מכתב יד שבאוסף פירקוביץ' הנמצא כעת בספריית פטרבורג וסימנו: RNL EVR ARAB I 1719. כתב היד מכיל עשרות דפים מן החלק ההלכתי של ספרו של רבנו אברהם בן הרמב"ם 'כפאיה אלעאבדין' = המספיק לעובדי השם. אחת מהעדויות לכך שמדובר בספרו של ר' אברהם, הן ההפניות המופיעות בכתב היד ל: "הלכות שכירות והלכות שאלה ופקדון מן חבור אבא מארי זצ"ל", וכן: "אבא מארי זצ"ל... הלכות גזלה ואבדה מן ספר נזקים מן אלחבור".

הקטע המתפרסם בזה הוא חלק מקובץ שנזכר על ידי א"א הרכבי (חדשים גם ישנים, 10; ירושלים תש"ל, עמ' 201-204).

הקטע שלפנינו הוא דוגמא קצרה מתוך כתב היד כולו, לקראת פרסום מלא של קטעים חדשים מן החיבור.

הקטע הוא חלק מתוך הפרק העוסק בהלכות צדקה ומעשר כספים. בקטע להלן מציין ר' אברהם לפרק הנדרים: "כמו שנזכר קודם לכן בפרק הנדרים שבחלק השני", והשווה: ספר המספיק לעובדי השם, מהד' נסים דנה, תל אביב תשמ"ט, פרק לו - נדרים, עמ' 293: "ואילו מה שקשור ממנו בצדקה הרי שהדיון בו יהיה בהתאם לעניין הספר בחלק השלישי". מהאמור עולה כי הקטע שלפנינו הוא מהחלק השלישי של החיבור.

תחילתו של הפרק חסרה, והעמוד האחרון הועתק רק בחלקו משום שבהמשך מרחיב רבנו בעניין קופה של צדקה, וכאן מסתיים הדיון בהגדרה הבסיסית של קופה של צדקה.

העתקתי את כתב היד, תרגמתיו והוספתי לו מקורות והערות. העתקתי את הנקודות הדיאקריטיות כפי שהסופר ציין. במקרים שהסופר לא הקפיד לציין את הנקודות הדיאקריטיות, הוספתי אותם באותיות ט' וצ', במקום שאי ציון עלול להטעות את הקורא את הטקסט הערבי.

א'1

מנהם ולו פי סנין אלגלא ויכסון אלעראיאן

ויפתכון אלשבויים מעשים בכל יום וכל מקום וקד שהר דלך ענהם בין אומות העולם

וחצל להם באגתהאדהם פי הדה אלמצוה קדוש שם בין אומות העולם מזידא לאכתסאבהם אג'ר הדה אלמצוה אלעט'מי ותחקיק אלקול אנהם פי הדה אלמצוה באעתבאר מא ילזמהם מקצרין יסירא אדא אעתבר חאל

גמלתהם ואחאד מנהם מקצרין כתירא ובאעתבאר חאלהם פי גיר הדה אלמצוה מגתהדין כתירא ואנא ארי אנה יגב עלי אלמתחרי אן לא יתכל עלי מא יפעלה פי הד'ה

אלמצוה בחסב מא תסכי בה נפסה פי בעץ' אלאוקאת פקד יט'ן בנפסה אנה פעל פי הד'ה אלמצוה אלואגב או זאד עליה ויכון מקצרא

ען אלואגב לאן אלרקה ואן כאנת אגלב עלי נפוס גלויות ישראל לאן אנצ'אף ללרקה

א'1

מהם, ואפילו בשנות הגלות, ומלבישים את העירומים

ופודים את השבויים, מעשים בכל יום ובכל מקום¹. וכבר נתפרסם דבר זה עליהם בין אומות העולם,

ובעקבות התאמצותם במצווה זו נגרם להם קדוש שם בין אומות העולם, בנוסף לכך שהם זכו בשכר המצווה הגדולה הזאת². ואמיתת הדבר שבמצווה זו, בהתחשב

בחובתם, הם מתרשלים מעט, אם נלקח בחשבון המצב

של כולם. ומעטים מהם מתרשלים הרבה, ובהתחשב במצבם, בזולת מצווה זו,

הם משתדלים הרבה³. ואני סבור שחובה

על המשתדל לא לסמוך על מה שהוא עושה במצווה

הזאת לפי נדבת לבו במקצת

מן הפעמים, כי אפשר שנדמה לו שהוא עשה את חובתו במצווה זו, או הוסיף מעבר לכך, בשעה שהוא לא

עשה את חובתו. כי הרחמים, למרות היותם ברוב אנשי גלויות ישראל, שהרי בנוסף לרחמים

¹ דוגמאות אחדות לפדיון שבויים, ראה: איגרות הרמב"ם, מהדורת ר"י שילת, ירושלים תשנ"ב, עמ' ס ואילך.

² בעניין חשיבות פדיון שבויים ראה רמב"ם הלכות מתנות עניים ח, י. ובעניין צדקה ראה שם י, א-ב.

³ כלומר, אמנם ביחס לחובתם הם מתרשלים אך בהתחשב במצבם הם מתרשלים מעט, ומעטים מהם אמנם מתרשלים הרבה אך בהתחשב במצבם שלא במצווה זו הם משתדלים הרבה.

אלמנתחלה פיהם בצחה אלנסב רקה אכתסבת
 באלגלות כמא קאל תע' והבאתי אתם
 בארץ איביהם או [א]ז יכנע לבכם הערל
 פאלבכל אג'לב פי אכתר אלנאס באלטבע
 פאלואג'ב אן יחאסב אלנאסאן עלי צדק {ת} ה
 בתחריר לא בתכמין תאדבא בקול אלאבות
 פי אלמעשרות אללאזמה מן התורה ואל תרבה
 לעשר אמדות פאן עלי אלנאסאן רקיב יתברך
 שמו יחאסבה פאלואגב עליה אן יבדי במחאסבה
 המונחלים בהם מחמת אמיתות הייחוס שלהם⁴,
 יש בהם רחמים שנרכשו
 בגלות כפי שאמר יתעלה: והבאתי אתם
 בארץ איביהם או [א]ז יכנע לבכם הערל,⁵
 הרי שהקמצנות היא על פי רוב, אצל רוב האנשים
 דבר שבטבע⁶,
 ולכן על האדם לחשב את הצדקה שהוא נותן
 במדויק ולא באומד, ללכת בעקבות דברי האבות,
 לגבי המעשרות שחייבים בהם מן התורה, ואל
 תרבה
 לעשר אומדות⁷. ולכן על האדם, שהבורא יתברך
 שמו מדקדק עמו, חובה עליו להתחיל לעשות את
 חשבון

ב'1

נפשו, קודם שא-לוהיו ידקדק עמו. כפי שאמר
 שלמה:
 ודע כי על כל מעשה יביאך האלהים במשפט⁸.
 וזה דבר כללי בצדקה וזולתה. וביאור דבר זה
 בצדקה שאנו עוסקים בה עכשיו הוא שכל

ב'1

נפסה קבל אן יחאסבה רבה כמא קאל שלמה
 ודע כי על כל מעשה יביאך האלהים במשפט
 והדא עאם פי אלצדקה וגיראה וביאן ד'לך
 פי אל צדקה אלתי כלאמנא אלנאן פיהא הו אן

⁴ שהרי ישראל ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים מצד ייחוסם. ראה ביצה לב, ב, יבמות עט, א ועוד, וכן רמב"ם הלכות איסורי ביאה יט, יז.

⁵ ויקרא כו, מא.

⁶ ראה הקדמה למסכת אבות, מהדורת ר"י שילת, עמ' רלז: "שוב האדם מן הבזבז לעין היפה, יותר קל ויותר קרוב משובו מן הקמצנות לעין היפה".

⁷ משנה, אבות א, טו, וראה פירוש הרמב"ם למשנה זו ולמשנה תרומות ד, ו, וכן הלכות מעשר א, יד.

⁸ ציטוט הפסוק אינו מדויק, ראה קהלת יב, יד.

אחד כאשר הוא נולד הוא חסר כל רכוש
'ערום יצאתי מבטן אמי'⁹. ואפילו היה אביו עשיר
כשלמה ואמו עשירה כמלכת שבא, כאשר
הוא בא לעולם הזה הוא חסר כל ועני והוריו
מטיבים לו
בחינוכו וגידולו, במה שיצר ה' יתעלה בטבעם
לרחם עליו כדי שיצא אל הפועל הרצון האלוקי
ביצירתו. ואינו סר מאחריות הוריו וצדקתם,
או אחריות זולתם אם מישהו זולתם הוא הממונה
על גידולו וחינוכו, עד שיתבגר וירוויח אז או
ממשלח יד או משי ומתנה שיקבל
מהוריו או ממישהו זולתם או באמצעות אחד מדרכי
הזכיה, חובתו היא שכאשר יגיע לְגֵדֶךָ איש¹⁰
וידע מה שחייבו ה' יתעלה בו, לתת צדקה
עשירת ממה שירוויח. ונבאר זאת ע"י דוגמאות
ונאמר
שאם למשל נתן לו אביו במתנה מאה דינר,
הוא חייב להפריש מזה עשרה דינרים לצדקה.
אח"כ אם סחר בתשעים הדינרים הללו
והרוויח למשל עשרים דינרים, הוא חייב
לתת מהם שני דינרים לצדקה. והוא הדין אם הוריש
לו אביו
או מישהו אחר, או נתן לו במתנה עשרת אלפים
דינרים הוא חייב
להפריש מהם אלף דינרים לצדקה. והוא הדין אם
ירש

כל ואחד { מ } ענד מא יכלק עדים כל קניה
ערום יצאתי מבטן אמי ולו כאן אבוא פי גנא
שלמה ואמה פי גנא מלכת שבא הו ענד
דכולה אלוגוד עדים פקיר ואבואה יגודאן עליה
בכפאלתה במא רכזה אללה תע' פי טבאעהמא
מן אלחנו עליה לתתם אללאראדה אללאהיה פי
אנשאה ולא יזאל פי כפאלה ואלדיה וצדקתהם
או כפאלה גירהם אן כאן גירהם הו אלמתולי
תרבייתה אלי אן יבלג ויכסב חנינד' אמא
מן צנאעה יד או מן צלה והבה תצלה מן
ואלדיה או מן גירהמא או מן אחד וגוה
אלתכסב פיתעין עליה ענד מא יצל לחד אלרג'אל
ויעלם מא אלזמה אללה תע' בה אן יתצדק
בעשר מא יכסבה ולנבין דלך באמתלה פנקול
אנה אדא והבה אבוא מתלא מאיה דינאר
ילזמה אן יכרג מנה עשרה דנאניר צדקה
תם בעד דלך אדא תגר פי תלך אלתסעין דינארא
ורבח עשרין דינארא מתלא ילזמה אן
יתצדק מנהא בדינארין וכדלך לו ורתה אבוא
או גירה או והבה עשרה אלף דינאר לזמה אן
יכרג מנהא אלף דינאר צדקה וכדלך לו ורת

⁹ איוב א, כא.

¹⁰ כלומר שיגיע לגיל של גדול החייב במצוות. ומילולית יש לתרגם 'האנשים'.

דרהמא ואחדא או והב איאה לזמה אן יכרג'

'א2

מנה עשרה צדקה וכדלך לו כאן כיאטא או נגארא או בנא לזמה אן יכרג' מן אגרתה עשרהא צדקה קאלוא ולו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה וכדלך לו ורת מלך או והב איאה לזמה אן יוקף עשרה ללצדקה אן יכרג עשר תמנה או עשר אגרתה ללצדקה כללו של דבר עשר מא יכסבה ויקתניה פי דאר אלדניה קל או כתר כאן מן גהה צנעה ידה או תגרה או ארתה או גיר דלך פאדא חאסב עלי נפסה עלי דלך בתחריר עלם הל מא יכרגה הו אלואגב אלמתעין עליה או דונה או אכתר מנה ויגב אן תעלם¹¹ אן אלאנסאן אדא נדר צדקה ועינהא מתל אן יקול הרי עלי סלע לצדקה או דינר לפדיון שבויים או עשרה דינרין לעניים ונחו דלך פקד תעין עליה תתבית נדרה מצות עשה מתל כל אלנדריים לקולה תע' מוצא שפתיך תשמר ועשית כאן

זוז אחד, או קיבל אותו במתנה הוא חייב להפריש

'א2

ממנו עשירית לצדקה. והוא הדין אם היה חייט או נגר או בנאי הוא חייב להפריש משכרו עשירית לצדקה. אמרו: ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה¹¹. והוא הדין אם ירש קרקע או קיבל אותה במתנה הוא חייב להקדיש עשירית לצדקה שיפריש עשירית משוויה או משכירותה¹² לצדקה. כללו של דבר, עשירית ממה שירוויח וירכוש בעולם הזה, מעט או הרבה, בין אם היה זה ממשלח ידו או מסחר או ירושה או דבר אחר, אם יחשב לעצמו במדויק, ידע האם מה שמפריש זה מה שהוא חייב לתת או פחות מכך או יותר מכך¹³. וצריך אתה לדעת שהאדם אם נדר צדקה ויחד אותה, כגון שאומר 'הרי עלי סלע לצדקה' או 'דינר לפדיון שבויים' או 'עשרה דינרין לעניים' וכדומה, הרי שחובה עליו לקיים את נדרו מצות עשה כמו כל הנדרים לאומרו יתעלה: 'מוצא שפתיך תשמר ועשית'¹⁴. בין אם היה

¹¹ ראה גיטין ז, ב, וכן שאילתות דרב אחאי פרשת בראשית שאילתא ג.

¹² כלומר, אם לאחר שירש קרקע או קבלה במתנה השכירה, עליו ליתן עשירית מרווח השכירות, וכפי שכתב לעיל לגבי ירושת ממון.

¹³ השווה רמב"ם הלכות מתנות עניים ז, ה-ו. וראה תוספות תענית ט, א ד"ה "עשר תעשר".

¹⁴ דברים כג, כד. וראה גמרא ראש השנה ו, א; ספר המצוות לרמב"ם עשה צד; הלכות מתנות עניים ח, א-ב; הלכות נדרים א, ד.

השיעור של מה שנדר, הוא השיעור שחייב בו לפי המסורת, או יותר ממנו. עד שאפילו אם נדר את כל ממונו לצדקה¹⁵, הוא חייב להפרישו לצדקה. כגון אילו עשה את כל נכסיו הקדש לבדק הבית או חרם לכהנים וכדומה. ויש בזה 'נדר' ו'נדבה'. והנדר הוא חייב באחריותו, והנדבה אינו חייב באחריותה. כמו שנוכר קודם לכן בפרק הנדרים שבחלק השני. וביאור דבר זה כאן שאם הוא אמר למשל, 'הרי עלי דינר לפדיון שבויים'

ב'2

או 'למזון העניים' הרי שלהפריש דינר ולהשתמש בו לפדיון שבויים או למזון העניים, הפך להיות נדר עבורו שחייב לקיימו, והוא חייב באחריותו עד שיקיים את נדרו. ולכן אם הפריש דינר והפרידו כדי להעבירו לפדיון שבויים או למזון העניים שיִקָּד בנדרו, ואבד או נגנב לפני שהעבירו לפדיון שבויים או מזון העניים, הוא חייב להפריש דינר שני. ואם אבד השני, הוא חייב לתת תמורתו [דינר] שלישי וכן על זה הדרך אפילו מאה דינר או יותר, עד שיגיע הדינר לפדיון שבויים אם נדר לפדיון שבויים, או למזון העניים אם נדר למזון העניים.

אלמקדאר אלדי נדרה הו אלמקדאר אללאום לה באלאצאלה או אכתר מנה חתי אנה לו נדר ג'מלה מאלה צדקה תעין עליה אכראג'ה צדקה מתל לו געל כל נכסיו הקדש לבדק הבית או חרם לכהנים ונחו דלך ופי דלך נדר ונדבה ואלנדר הו חייב באחריותו והנדבה אינו חייב באחריותה כמה תקדם פי פצל אלנדרים מן אלגזו אלחאני וביאן דלך הנא אנה אדא קאל מתלא הרי עלי דינר לפדיון שבויים

ב'2

או למזון העניים פקד צאר עליה אכראג' דינר ואצראפה פי פדיון שבויים או מזון העניים נדר מתעין עליה והו חייב באחריותו אלי אן יתבת מא נדרה ולדלך אן אכרג דינארא ועזלה ליוצלה לפדיון שבויים או מזון העניים אלדי עינה פי נדרה וצ'אע או סרק קבל אן יוצלה לפדיון שבויים או מזון העניים לזמה אן יכרג' דינארא תאניא ואן צ'אע אלחאני לזמה אן יעוך' בתאלת והכד'א ולו מאיה דינאר או אכתר חתי יצל אל דינאר לפדיון שבויים אן כאן נדר לפדיון שבויים או למזון העניים אן כאן נדר למזון העניים

¹⁵ ראה ירושלמי פאה א, א (טו, ב): "מעשה בר' ישבב שעמד והחליק את כל נכסיו לעניים..."; בבלי כתובות נ, א; רמב"ם הלכות ערכים וחרמים ח, יג.

ואם היה אופן הנדר שלו 'נדבה', דהיינו שהפריש דינר והפרידו או יָחַד תחילה, ואחר כך אמר 'הדינר הזה' או 'דינר פלוני' צדקה לפדיון שבויים או מזון העניים, הוא חייב להשתמש באותו הדינר שאותו יָחַד, באופן שעבורו יָחַד אותו ואינו חייב

באחריותו. ולכן אם אבד או נגנב לפני שהגיע לפדיון שבויים או מזון העניים, הוא אינו חייב לתת אחר תמורתו. וזה פירוש מאמרם 'שהנדרים חייב באחריותו והנדרות אינו חייב באחריותו'¹⁶. וצריך אתה לדעת שמוציאים בצדקה עבור עניי ישראל לפי הצורך שלהם, הרעב אוכל, והעירום מתכסה, והשבוי נפדה, והזקוק להנשא נישא, והזקוק למשהו מגיע אל הדבר שהוא זקוק לו. אמרו

בביאור 'די מחסורו אשר יחסר לו'¹⁷: 'אפילו סוס לרכב עליו

'א3

ועבד לרוץ לפניו'¹⁸. והשימוש הזה הנזכר הוא משני פנים: האחד שכל אחד ואחד יוציא את הצדקה מידו באופנים הללו הנזכרים בהתאם לשיעור הצדקה ומצב מקבל הצדקה. והשני מה שאוספים בית דין מצדקות

ואן כאנת צורה נדרה תברעא באן {ת} <א> כרג דינארא ועזלה או עינה אולא תם קאל הד'א אלדינאר או אלדינאר אלפלאני צדקה לפדיון שבויים או מזון העניים פילזמה אצראף דלך אלדינאר אלמעין פי אלוגה אלדי עינה ואינו חייב

באחריותו ולדלך אן צ'אע או סרק קבל וצולה לפדיון שבויים או מזון העניים לא ילזמה תעויצ'ה והדא הו מעני קולהם שהנדרים חייב באחריותו והנדרות אינו חייב באחריותו ויג'ב אן תעלם אן אלצדקה תצרף

לפקרא ישראל בחסב צ'וררתהם אלגאיע יטעם ואלעריאן יכסי ואלאסיר יפתך ואלמצ'טר ללזואג' יזוג' וד'ו צ'רורה יוצל לצ'רורתה קאלוא פי שרח

די מחסורו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכב עליו

'א3

ועבד לרוץ לפניו והדא אלאצראף אל משאר אליה עלי נחויין אחהדמא אן יצרף כל ואחד וואחד צדקתה מן ידה פי הדא אלוגוה אלמשאר אליהא בחסב מקדאר צדקתה וחאל אלמתצדק עליה ותאניהמא מא יגמעה בית דין מן צדקאת

¹⁶ משנה מגילה א, ו, וגמרא שם ח, א; רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות יד, ד-ה.

¹⁷ דברים טו, ח.

¹⁸ כתובות סז, ב; רמב"ם הלכות מתנות עניים ז, א-ג.

ישראל כדי שישתמשו בהם באופנים הללו הנזכרים. ומה שכללה מסורת הקדמונים ז"ל בעניין זה שההוצאה של בית הדין או באי כוחם את הצדקה והשימוש בה הוא בשלשה דרכים: הדרך הראשונה נקראת תמחוי, כלומר, שעומדים שלשה אנשים מכשרי ישראל וגובים כל יום בסוף היום מבתי ישראל פת ואוכל, מכל בית לפי מצב בני הבית, ומחלקים אותם בתחילת הלילה לעניי העיר ולזרים הבאים אליה כפי מה שמתברר להם הצורך של כל [אחד] מהם, וסך מה שהשיגו בגבייתם²⁰. והתנאי שלהם שיהיו ממונים על כך שלושה מכשרי ישראל לא פחות. כמו שאמרו: תמחוי נגבה בשלשה ומתחלק בשלשה²¹. כי זה דומה לשיפוט כי הם מנהלים את ההוצאה לפי החובה המוטלת על האנשים אשר מהם הם גובים, והם מחלקים את מה שהם גובים לפי הצורך של העניים, אם כן הרי זה אופן של שיפוט שאין אחראים לו פחות משלשה. ודרך זו אינה נוהגת בזמננו בכל קהלות ישראל, אלא מקצת מן הקהלות

'ב3

ישראל ליצרפונהא פי הדה אלוג'זה אלמדכורה ואלדי תצ'מנתה אתאר אלאסלאף ז'ל' פי דלך אן אסתכראג' בית דין או נואבהם ללצדקה ואצראפהא עלי תלתה אנחא אלנחו אלאל יסמונה תמחוי והו אן יוקף תלתה אשכאץ מן כשירי ישראל יגבון כל יום אכר אלנהאר מן ביות ישראל ככזא וטעאמא מן כל בית בחסב חאל אהלה ויפרקונה פי אול אלליל עלי פקרא אלמדינה ואלגרבא אלוארדין אליהא בחסב מא יתבין להם מן אחתיאג' כל¹⁹ מנהם ומקדאר מא חצל מעהם מן גבאיתיהם ואשתראטהם אן יכון מתוליון דלך תלתה אשכאץ מן כשירי ישראל לא אקל כמא קאלוא תמחוי נגבה בשלשה ומתחלק בשלשה הו לכוון דלך שבה חכם לאנהם יתולון אלאסתכראג' בחסב אלואג'ב עלי אלקום אלדי יגבי מנהם ויקסמון מא יגבונה בחסב אחתיאג' אלפקרא פהדא וג'ה חכם לא יתולאה אקל מן תלתה והדא אלנחו גיר מפעול פי זמאננא פי סאיר קהלות ישראל בל בעץ' אלקהלות

'ב3

¹⁹ לפי החקשר נראה שחסרה מלה, וצ"ל כל ואחד.

²⁰ רמב"ם הלכות מתנות עניים ט, ב.

²¹ בבא בתרא ח, ב; רמב"ם הלכות מתנות עניים ט, ה.

יעתמדונה אלתזאמא ובעצ'הם יתרכונה
 אכלאלא ובעצ'הם יחאכונה וקתא ויכלון
 בה אוקאתא ואלנחו אלתאני
 יסמונה קופה של צדקה והו אן י>ו<קף אתנין
 מן כשירי ישראל יגבון כל ג'מעא מן אהל
 אלבלד דראהם בחסב חאלהם או תברעהם
 ויחצ'ראן דלך לבית דין או לתלתה אשכאן
 מן כשירי ישראל יסתנדבונהם בית דין לדלך
 יתולון תפרקה מא ג'בי עלי צ'עפא אלמדינה
 ופקראהא ואלפקרא אלוארדין אליהא מן גירהא
 קאלוא קופה נגבית בשנים ומתחלקת
 בשלושה נגבית בשנים לאצל תאצל פי אלפקה
 והו אין עושין שררה על הצבור בממון
 בפחות משניים ומתחלקת בשלושה לאן
 חלוקה דין איצ'א כמא בינא פי אלתמחוי

נוקטים בה כחיוב, ומקצתם מניחים אותה
 בהזנחה, ומקצתם נוהגים לפיה פעם, ומזניחים
 אותה פעמים רבות²². והדרך השניה
 נקראת 'קופה של צדקה', כלומר, שעומדים שניים
 מכשרי ישראל גובים מכל חבורה מבני
 העיר מעות בהתאם למצבם או נדבתם
 ומביאים זאת לבית דין או לשלושה אנשים
 מכשרי ישראל שבית דין מינו אותם לצורך זה
 והם ממונים לחלק את מה שנגבה למסכנים שבעיר
 ולענייה, ולעניים הבאים אליה מערים אחרות.
 אמרו: 'קופה נגבית בשנים ומתחלקת
 בשלושה'²³. 'נגבית בשנים' מחמת כלל שנקבע
 בהלכה
 והוא 'איו עושין שררה על הצבור בממון
 בפחות משניים'. 'ומתחלקת בשלושה' כי
 חלוקה גם היא 'דין' כמו שביארנו לגבי תמחוי²⁴.

²² רמב"ם הלכות מתנות עניים ט, ג.

²³ משנה פאה ת, ז.

²⁴ רמב"ם הלכות מתנות עניים ט, ה.